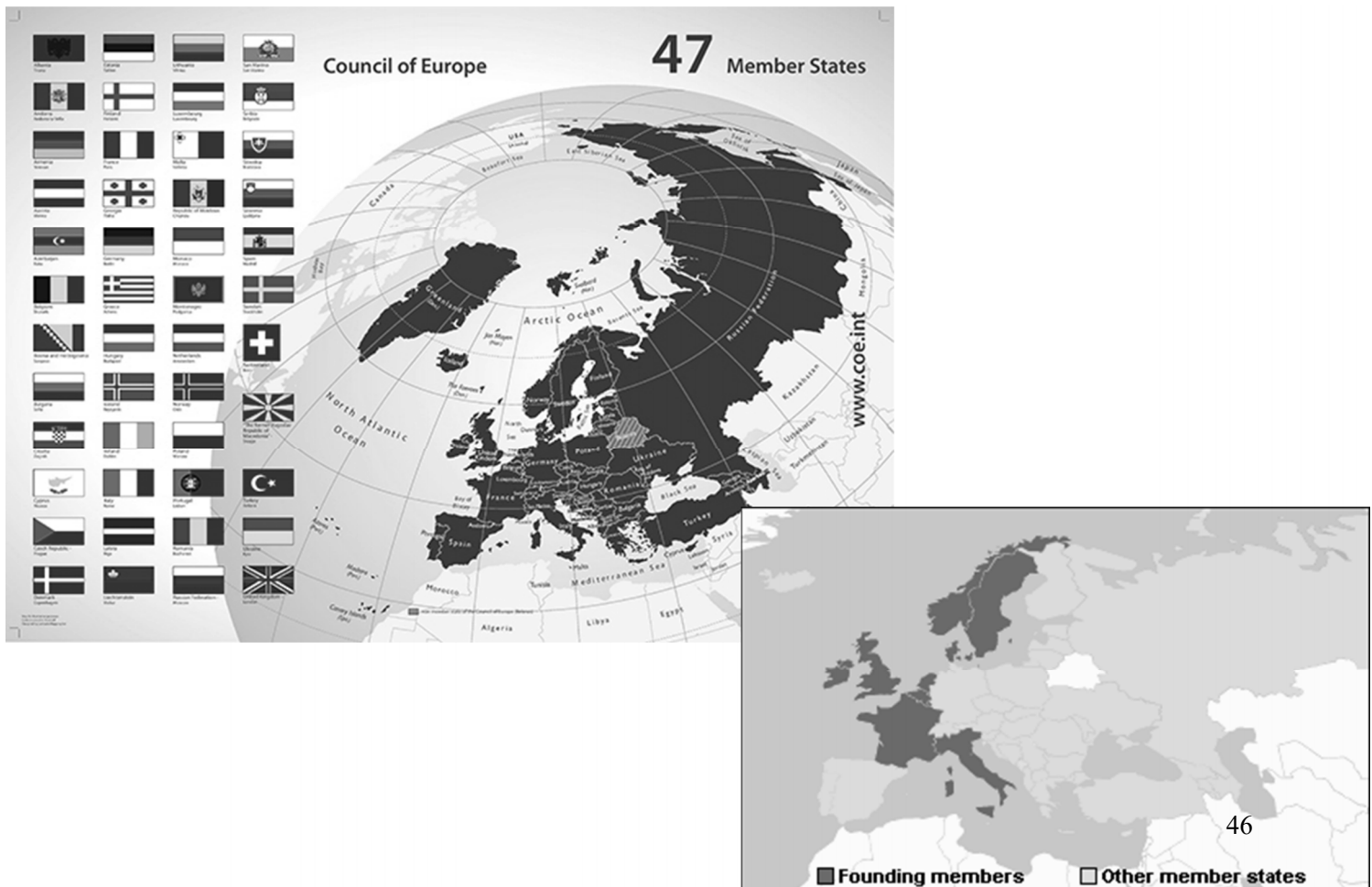

SYSTEMY EUROPEJSKIE

RADA EUROPY

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

- 4 listopada 1950 r.
  - Rada Europy przyjęła **Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności**
- 3 września 1953 r.
  - Konwencja weszła w życie
- od tamtego czasu dołączono do niej 14 protokołów

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

1950 – tekst podstawowy

- prawo do życia (art. 2)
- zakaz tortur (art. 3)
- zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej (art. 4)
- prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego (art. 5)
- prawo do rzetelnego procesu sądowego (art. 6)
- zakaz karania bez ustawy (art. 7)
- poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego (art. 8)
- wolność myśli, sumienia i wyznania (art. 9)
- wolność słowa (art. 10)
- wolność zrzeszania się i stowarzyszania (art. 11)
- prawo do zawarcia związku małżeńskiego (art. 12)
- prawo do skutecznego środka odwoławczego (art. 13)
- zakaz dyskryminacji przy korzystaniu z praw i wolności EKPC (art. 14)⁴⁸

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

protokół nr 1 (1952 r.)

- ochrona własności prywatnej
- prawo do nauki
- prawo do wolnych wyborów

protokół nr 2

- dotyczył kwestii proceduralnych

protokół nr 3

- dotyczył kwestii proceduralnych

protokół nr 4 (1963 r.)

- zakaz pozbawiania wolności za długi
- prawo swobodnego poruszania się
- zakaz wydalania własnych obywateli
- zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców

protokół nr 5

- dotyczył kwestii proceduralnych

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

protokół nr 6 (1983 r.)

- zakaz kary śmierci w czasie pokoju

protokół nr 7 (1984 r.)

- gwarancje proceduralne przy wydalaniu cudzoziemców
- prawo do odwołania w sprawach karnych
- odszkodowanie za niesłuszne skazanie
- zakaz ponownego sądenia lub karania
- równość małżonków w sferze cywilnoprawnej

protokół nr 8

- dotyczył kwestii proceduralnych

protokół nr 9

- dotyczył kwestii proceduralnych

protokół nr 10

- dotyczył kwestii proceduralnych

50

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

protokół nr 11 (1994 r.)

- dotyczy kwestii proceduralnych – bezpośrednia skarga do Trybunału
- zastąpił wcześniejsze protokoły dotyczące postępowania przed Trybunałem (2, 3, 5, 8, 9 i 10)
- wszedł w życie 1998 r.

protokół nr 12 (2000 r.)

- ogólny zakaz dyskryminacji

protokół nr 13 (2002 r.)

- całkowity zakaz kary śmierci (także w czasie wojny)

protokół nr 14 (2004 r.)

- dotyczy kwestii proceduralnych
- wszedł w życie 2010 r.

51

RADA EUROPY

Europejski Trybunał Praw Człowieka

- pierwotnie organami traktatowymi były:
  - **Europejska Komisja Praw Człowieka**
  - **Trybunał Praw Człowieka**
- obecnie (od 1998 r. – protokół nr 11) funkcjonuje na ich miejsce:
  - **Europejski Trybunał Praw Człowieka** z siedzibą w Strasburgu

52

RADA EUROPY

Europejski Trybunał Praw Człowieka

- sędziowie rekrutują się po jednym z każdego państwa-strony Konwencji (obecnie 47)
- sędziowie są wybierani na okres dziewięciu lat bez prawa do reelekcji
- kadencja sędziów upływa z chwilą osiągnięcia przez nich wieku 70 lat
- żaden sędzia nie może być odwołany ze swojego urzędu, chyba że pozostali sędziowie postanowią większością dwóch trzecich głosów, że przestał on spełniać stawiane mu wymogi
- w okresie sprawowania funkcji wymaga się od nich niepodejmowania jakiegokolwiek działalności, która mogłaby narazić na szwank ich niezależność, bezstronność czy utrudnić wykonywanie obowiązków sędziowskich w pełnym wymiarze czasu

53

RADA EUROPY

Europejski Trybunał Praw Człowieka

- Trybunał działa na podstawie Konwencji oraz dołączonych (i dołączanych) do niej protokołów.
  - Polska przystąpiła do Konwencji 19 stycznia 1993 r.
- 6 listopada 1990 przyjęto protokół nr 9, umożliwiający **składanie skarg osobom fizycznym na państwo**.
  - Polska ratyfikowała go 10 października 1994 r.

54

RADA EUROPY

Europejski Trybunał Praw Człowieka

- Polskimi sędziami byli dotychczas:
  - Jerzy Makarczyk (1992–2002)
  - Lech Garlicki (2002–2012)
  - Krzysztof Wojtyczek (od 1 listopada 2012)
- W maju 2017 prezes Trybunału Konstytucyjnego Julia Przyłębska podjęła decyzję o wycofaniu TK z porozumienia o upowszechnianiu w Polsce orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i zarazem o zaniechaniu tłumaczenia tych orzeczeń na język polski

55

RADA EUROPY

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

- Konwencja posługuje się dwoma środkami prawnymi tj.:
  - skargą państwa na podstawie art. 33 oraz
  - skargą (petycją) indywidualną na podstawie art. 34.

56

RADA EUROPY

Europejski Trybunał Praw Człowieka

- rozpatrując skargę indywidualną Trybunał nigdy nie działa *in pleno* (47 osób)
- rozpatrywanie skargi odbywa się w węższych składach:
  - 3-osobowy Komitet
  - 7-osobowa Izba
  - 17-osobowa Wielka Izba
- składy rozpatrują sprawy większością głosów.
  - każdy sędzia, który rozpoznał sprawę, może dołączyć do wyroku osobną opinię
  - opinia ta może zgodzić się lub nie zgadzać z decyzją Trybunału
  - w przypadku remisu w głosowaniu Przewodniczący ma głos decydujący

RADA EUROPY

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

- skarga indywidualna do ETPCz:
  - musi dotyczyć wyraźnie naruszenia praw gwarantowanych w Konwencji i jej Protokołach dodatkowych
  - może dotyczyć tylko działań i zaniechań władzy publicznej
  - może być złożona wyłącznie przeciwko państwu i tylko w związku z faktami zaistniałymi po przyjęciu przez nie protokołu nr 9
  - może być złożona po wykorzystaniu wszystkich dostępnych w kraju środków odwoławczych, przewidzianych prawem dla sprawy, której skarga dotyczy
  - może być wniesiona nie później niż przed upływem sześciu miesięcy od wydania ostatecznego prawomocnego orzeczenia w sprawie przez sąd lub inny organ
  - może być wniesiona tylko przez osobę pokrzywdzoną (bezpośrednio lub pośrednio przez naruszenie Konwencji lub Protokołów do niej)
  - nie może być złożona w interesie osoby trzeciej
  - nie może być anonimowa
  - nie może być identyczna co do meritum ze sprawą rozpatrzoną już wcześniej w Strasburgu lub skargą stanowiącą przedmiot rozstrzygnięcia przez inny międzynarodowy organ
  - nie może być rażąco wadliwie uzasadniona
  - nie może stanowić nadużycia prawa do skargi

58

RADA EUROPY

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

- Od momentu uznania jurysdykcji organów strasburskich (1 maja 1993) do Trybunału zaczęły trafiać sprawy wnoszone przez polskich obywateli.
- Najczęściej dotyczyły one skarg na opieszałość funkcjonowania sądów oraz nieprawidłowości odnośnie ograniczenia wolności.
- Według danych na koniec 2018 roku Polska była na dziesiątym miejscu pod względem liczby spraw zawisłych przed Trybunałem.
- Według tych statystyk najwięcej skarg pochodziło z: Rosji (20,9%), Rumunii (15,1%), Ukrainy (12,9%), Turcji (12,6%), Włoch (7,2%), Azerbejdżanu (3,6%), Armenii (3,4%), Gruzji (3,3%), Serbii, (3,2%) i **Polski (2,3%)**.

59

RADA EUROPY

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

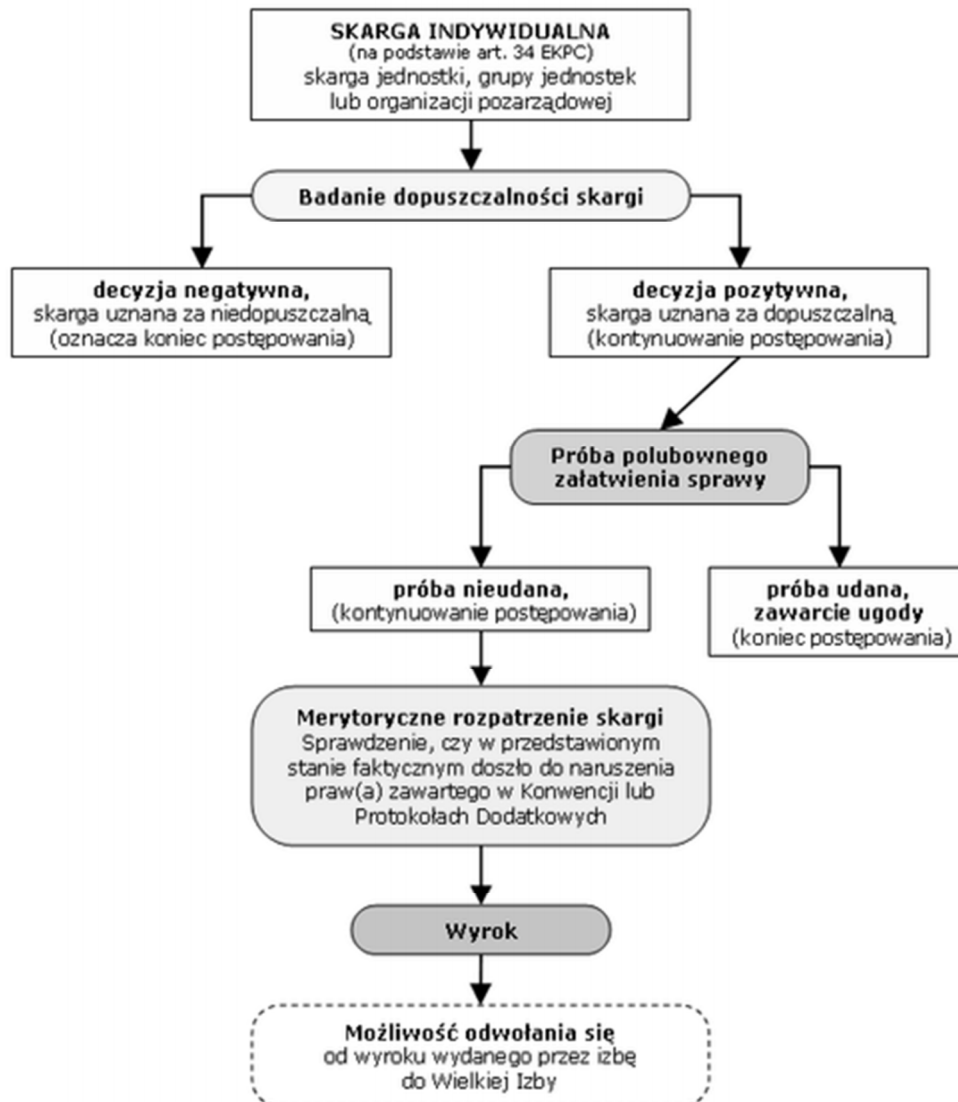
Artykuł 41

- Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów i jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala na tylko częściowe usunięcie skutków tego naruszenia, Trybunał, gdy zachodzi taka potrzeba, zasądza na rzecz pokrzywdzonego słuszne zadośćuczynienie.

Artykuł 47

1. Trybunał może, na wniosek Komitetu Ministrów, wydawać opinie doradcze w kwestiach prawnych dotyczących wykładni Konwencji i jej Protokołów.

60

61

RADA EUROPY

konwencja ws. tortur

- Europejska konwencja o zapobieganiu torturom oraz niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu z 26 listopada 1987
- Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Niehumanicznemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu
  - nie jest organem sądowym
  - uzupełnia on *de facto* działalność sądową Europejskiego Trybunału Praw Człowieka poprzez zapewnienie pozasądowego mechanizmu zapobiegawczego w celu ochrony osób pozbawionych wolności przed torturami oraz innymi formami złego lub poniżającego traktowania
  - Komitet złożony jest z przedstawicieli państw członkowskich Rady Europy, reprezentujących różne środowiska eksperckie, w tym prawników, policjantów oraz lekarzy
  - Komitet wizytuje miejsca, w których przebywają osoby pozbawione wolności i przygotowuje szczegółowy raport dotyczący danego państwa, zawierający m.in. zalecenia i uwagi w zakresie przestrzegania praw człowieka w wizytowanych jednostkach; raport jest publikowany wraz z odpowiedzią Państwa

RADA EUROPY

Komitet Sterujący

- Komitet Sterujący do Spraw Praw Człowieka
  - nadzoruje i koordynuje prace międzyrządowe w Radzie Europy z zakresu praw człowieka, w tym równości płci i bioetyki; także ciało doradcze
- Komitetowi Sterującemu do Spraw Praw Człowieka podlegają:
  - Komitet ekspertów do spraw reformy Europejskiego Trybunału Praw Człowieka,
  - Komitet bioetyczny
  - Komisja do spraw równości płci

RADA EUROPY

Komisja ws. rasizmu i nietolerancji

- **Europejska Komisja Przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji**
  - organem Rady Europy właściwym w zakresie praw człowieka, odpowiedzialnym za monitorowanie problemów rasizmu i nietolerancji z powodu pochodzenia etnicznego, obywatelstwa, koloru skóry, religii oraz języka, jak również ksenofobii, rasizmu i nietolerancji
  - dokonuje przeglądu i oceny efektywności ustawodawstwa, polityk i innych środków przyjmowanych w państwach członkowskich w kontekście zwalczania rasizmu, ksenofobii, antysemityzmu i nietolerancji, proponuje działania na szczeblu lokalnym, krajowym i europejskim oraz formułuje zalecenia wobec państw członkowskich

64

RADA EUROPY

Komisarz Praw Człowieka Rady Europy

- niesądowy organ, który ma za zadanie:
  - wspierać promocję praw człowieka w edukacji
  - wspomagać rzeczników praw obywatelskich w krajach RE
  - ustalać braki w prawodawstwie
  - dostarczać informacji w zakresie praw człowieka
- współpracuje z międzynarodowymi i narodowymi podmiotami zajmującymi się przestrzeganiem praw człowieka, m.in.:
  - Organizacja Narodów Zjednoczonych i jej wyspecjalizowane agendy,
  - Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie
  - Unia Europejska

65

RADA EUROPY

Komisarz Praw Człowieka Rady Europy

- wybierany jest na sześcioletnią kadencję, bez prawa do reelekcji
- wyboru dokonuje Zgromadzenie Parlamentarne z listy trzech kandydatów przedłożonej mu przez Komitet Ministrów RE
- kandydaci muszą być „(...) muszą być wybitnymi osobowościami o wysokich kwalifikacjach moralnych, uznanym dorobku w dziedzinie praw człowieka, znanymi z przywiązania do wartości Rady Europy oraz posiadającymi osobisty autorytet niezbędny do skutecznego wypełniania misji Komisarza.”

66

RADA EUROPY

Komisarz Praw Człowieka Rady Europy

- kompetencje Komisarza:
  - może wydawać zalecenia i opinie;
  - może kierować raporty dotyczące poszczególnych kwestii do Komitetu Ministrów bądź Zgromadzenia Parlamentarnego;
  - może przedkładać pisemne uwagi i uczestniczyć we wszelkich sprawach rozpatrywanych przez Izby i Wielką Izbę ETPC (art. 36 ust 3 EKPC, w brzmieniu ustalonym art. 13 Protokołu 14);
  - przygotowuje roczne raporty dla Komitetu Ministrów i Zgromadzenia Parlamentarnego;
  - odbywa podróże do poszczególnych krajów członkowskich Rady Europy, podczas których zapoznaje się z sytuacją w wojsku, szkołach, sądownictwie, więzieniach, sprawdza jak przestrzegane są prawa człowieka

67

RADA EUROPY

Komisarz Praw Człowieka Rady Europy

- Álvaro Gil-Robles (1999–2006)
- Thomas Hammarberg (2006–2012)
- Nils Muižnieks (2012–2018)
- Dunja Mijatović (od 2018)

RADA EUROPY

Europejska Karta Socjalna

- 18 października 1961
  - otwarto do podpisu w Turynie
  - Europejską Kartę Socjalną (Społeczną)**
  - wejście w życie 1965 r.
- 21 października 1991 r.
  - Protokół zmieniający Europejską Kartę Społeczną
- 3 maja 1996 r.
  - otwarto do podpisu
  - Zrewidowaną Europejską Kartę Społeczną**

RADA EUROPY

Europejska Karta Socjalna

- Polska ratyfikowała EKS 1997
  - z wyjątkiem zobowiązania w zakresie zapewnienia pracownikom wynagrodzenia zapewniającego godziwy poziom życia
  - konieczne by wtedy było określenia minimalnego wynagrodzenia za pełnoetatową pracę na poziomie 66% średniej płacy w kraju.
  - zobowiązałyby również Polskę do pomocy socjalnej, zapewniającej minimalny poziom wynagrodzenia w celu zapewnienia "godnego życia,,
- Polska nie ratyfikowała Zrewidowanej EKS

70

RADA EUROPY

Europejska Karta Socjalna

- I część skrót 19 praw zawartych w części II Karty
- II część 19 artykułów określających katalog praw społecznych oraz sposoby ich realizacji
  - prawa związane z pracą
  - prawa związków zawodowych
  - prawa dotyczące ochrony pracowników i innych osób
  - prawa dotyczące szkolenia zawodowego
  - prawa związane z przepływem pracowników
- III część określa sposób ratyfikacji postanowień Karty
- IV część dotyczy systemu kontroli stosowania Karty
  - obowiązek przedkładania co dwa lata Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy przez każde państwo-stronę raportu przedstawiającego metody realizacji postanowień, którymi się związało
- V część zawiera postanowienia końcowe.

71

RADA EUROPY

Europejska Karta Socjalna

- Sprawozdania rozpatruje Komitet Ekspertów, a w roli doradcy w obradach zaproszona jest Międzynarodowa Organizacja Pracy.